

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน

คือ

- ก. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง
- ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง

จากการศึกษาเอกสาร ได้พบสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง ซึ่งครูผู้สอนควรจะพิจารณา และนำมาปรับปรุงเพื่อให้การสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น

วรรณกรรมร้อยกรอง เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่สำคัญประการหนึ่ง ที่ครูควรถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้า

ในหนังสือคู่มือการสอนหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ชุดวรรณวิจักขณ์ เล่ม 1 (2522 : 27) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายที่สำคัญ 2 ประการ ในการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง สรุปได้ดังนี้ คือ การสอนวรรณกรรมร้อยกรอง มุ่งให้นักเรียนเกิดความสะเทือนอารมณ์ มีอารมณ์ร่วมกับกวีและได้รับความรู้ เช่น คติธรรม ข้อคิดต่าง ๆ

ดังนั้น เพื่อให้การสอนบรรลุจุดมุ่งหมายนี้ ครูผู้สอนต้องมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังให้นักเรียนรัก ภาควินิจ และเกิดความซาบซึ้งในวรรณกรรมร้อยกรองของไทย

สุจริต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย์ (2523 : 160 - 165) ได้ให้ข้อสังเกตบางประการที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวรรณคดี ซึ่งครูผู้สอนควรคำนึงถึงและนำมาใช้ได้กับการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรองที่สำคัญ ๆ สรุปได้ดังนี้

1. ครูผู้สอนควรมีความรู้เกี่ยวกับวรรณคดีอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ตนจะสอน นอกจากนั้นก็จะต้องมีความรู้ ความสามารถพิเศษ เช่น การฟ้อนรำ ขับร้อง การแสดงละคร ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ
2. ครูจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อวรรณคดี และการสอนวรรณคดี ควรพยายามปลูกฝังให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อวรรณคดีไทยด้วย
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในเรื่องที่เรียน ครูควรจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนทุกครั้งเพื่อเป็นการจูงใจ เช่น ในการสอนเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนหลายแก้วแต่งงานกับนางพิม ก็อาจจะจัดกิจกรรมนำเข้าสู่บทเรียนโดยการขับเสภา เท้าความถึงเรื่องราวก่อนแต่งงาน หรือฉายภาพนิ่ง ภาพยนตร์ แสดงการแต่งงานในปัจจุบัน ให้นักเรียนอภิปรายกันถึงสิ่งที่ได้ชม แล้วโยงเข้าสู่เรื่องที่จะเรียน เป็นต้น
4. การสอนวรรณคดีนั้น ควรใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี ควรให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และร่วมกิจกรรมให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้
5. การสอนวรรณคดีนั้น ควรเน้นความคิดรวบยอดมากกว่าเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนได้ซาบซึ้งในความงามและความไพเราะของวรรณคดี
6. การสอนวรรณคดี ควรพยายามสอนให้สัมพันธ์กับหลักภาษาและทักษะการใช้ภาษาต่าง ๆ ทั้งในด้านกาพย์ พद्य อ่าน และเขียน
7. การสอนวรรณคดีทุกครั้ง ควรมีการประเมินผลด้วย เพราะจะทำให้ครูทราบผล การสอนของตน วิธีการวัดผลมีหลายวิธี นอกจากการทำแบบฝึกหัดหรือตอบคำถามแล้ว ครูอาจวัดผลได้จากการอภิปราย การโต้วาที การแสดงละคร และการวาดภาพประกอบได้อีกด้วย
8. การเรียนการสอนวรรณคดีในชั้นเรียนเท่านั้นไม่เป็นการเพียงพอ เพราะมีเวลาจำกัด กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยให้การสอนวรรณคดีได้ผลมากยิ่งขึ้น กิจกรรมที่จัดขึ้นนั้นอาจเป็นกิจกรรมโดยเอกเทศ เช่น การแสดงละคร การโต้วาที การจับสวนดอกไม้ในวรรณคดี เป็นต้น หรืออาจจัดในรูปของชุมชน เช่น ชุมนุมวรรณศิลป์ ชุมนุมวรรณคดี ก็ได้

จะเห็นได้ว่าการสอนจะประสบผลดี หรือน่าสนใจเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ ครูผู้สอนควรจะคิดค้นและเลือกสรรวิธีสอนให้แปลกใหม่อยู่เสมอ เพื่อสร้างความสนใจของผู้เรียน ทั้งนี้

ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับเนื้อหาและตัวนักเรียนด้วย

ในการสอนวรรณกรรมร้อยกรองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้น มีข้อควรคำนึงถึงหลายประการ เช่น การสอนเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในบทร้อยกรอง การสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ในที่นี้จะ ขอกล่าวถึงสิ่งสำคัญบางประการที่ครูควรพิจารณาในการสอนวรรณกรรมร้อยกรองมีดังต่อไปนี้

การสอนวรรณกรรมร้อยกรองเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินและซาบซึ้งในสุนทรียภาพ

การสอนวรรณกรรมร้อยกรองนั้น ควรให้ผู้เรียนเกิดความซาบซึ้งในรสไพเราะของการประพันธ์ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลินไปด้วย เท่าที่เป็นมาในอดีต การสอนวรรณกรรมร้อยกรองมักจะ เน้นแต่การถอดความ คำศัพท์ จนทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย ฉะนั้นครูจึงควรวางวิธีการที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุข ความบันเทิง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญประการหนึ่งของการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ และซาบซึ้งในบทประพันธ์ที่ครูอธิบายนั้นมากยิ่งขึ้น สุวรรณา เกรียงไกรเพชร (2516 : 245 - 247) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับสิ่งที่ครูควรคำนึงถึงสรุปได้ว่า ประการแรก ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างในค่านิยมของแต่ละบุคคล จะเห็นได้ว่าบางคนชอบอ่านตอนที่พรรณนาความโศกเศร้า บางคนชอบตอนที่พรรณนาการรบ ฉะนั้นเมื่อครูจะยกคำประพันธ์ที่เป็นที่ยกย่องกันทั่วไปว่าไพเราะหรือสะเทือนใจมาอธิบาย ก็ไม่ควรเคี่ยวเข็ญให้ทุกคนเห็นตาม แต่ถาครูสามารถอธิบายให้นักเรียนเข้าใจแจ่มแจ้งและเกิดความซาบซึ้งได้ก็ตามที่ถองการ ก็นับว่าเป็นผลสำเร็จอย่างดียิ่ง ประการที่สอง ก็คือความแจ่มแจ้ง ครูไม่ควรจะเน้นว่าตรงนี้เพราะ ตรงนั้นเพราะ และสั่งให้ท่องไว้ แต่ควรอธิบายไปตามธรรมชาติให้แจ่มแจ้งทั้งเนื้อความและลักษณะการใช้คำ แล้วจึงค่อย ๆ ประมวลเข้ามาให้นักเรียนเห็นว่าทั้งเนื้อความ และถ้อยคำนั้นกลมกลืนกันอย่างไร เช่น อาจชี้ให้เห็นว่าถากวีไม่ใช้คำนี้ตรงที่นี้ ความเหมาะสมจะบอกพร้อมไปหรือเสียงของบทประพันธ์จะสะกูดซาดตอน การที่อธิบายดังนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจด้วยตนเองว่า ข้อความนั้น ๆ มีคุณค่า มีความไพเราะอย่างไร แล้วผู้เรียนจะจดจำข้อความได้เอง

สว่างจิตต์ บารมีอวยชัย (2518 : 174) ได้เสนอแนะวิธีสอนแบบใช้ประสาทสัมผัส

ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งในความไพเราะของบทประพันธ์ เหมาะที่จะนำมาปรับปรุงใช้กับการสอนวรรณกรรมร้อยกรองได้ดี ขั้นตอนของการสอนมีดังนี้

1. ให้นักเรียนฟังแผ่นเสียงบทโคลงซึ่งร้องเป็นทำนองเพลงพื้นเมือง ในชั้นนี้อาจฉายภาพยนตร์หรือดูโลดประกอบด้วย เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดความซาบซึ้งยิ่งขึ้น
2. ให้ฟังแผ่นเสียงเป็นครั้งที่ 2 และให้นักเรียนดูบทโคลงนั้นจากแบบเรียน พร้อมกับชมรับรองตลอดตามคาว
3. ครูอธิบายความหมายของศัพท์บางคำ แล้วให้นักเรียนร้องเพลงจากโคลงบทนั้นอีกครั้ง
4. ครูแะให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง ความรู้สึกที่ได้จากการอ่าน และอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การสอนแบบใช้ประสาทสัมผัสช่วยให้นักเรียนเกิดความจรใจ เพราะบทร้อยกรองย่อมอาศัยเสียงเป็นสื่อทำให้นักฟังเกิดอารมณ์ และความรู้สึกถึงที่กวีต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ เอมอร์ ซิททะ โสณม (2521 : 46) ที่กล่าวโดยสรุปว่า ครูควรให้ความสำคัญของการอ่านออกเสียงพอให้ประสาหูได้ยิน และแยกแยะความไพเราะได้ เสียงมีความสำคัญไม่น้อยตามตำราองค์การศาสตร์สันสกฤตของ วาตภฏ ถือว่า เสียงและความหมายเป็นสิ่งสำคัญของคำประพันธ์ คำประพันธ์ที่ดีจะต้องประกอบไปด้วยองค์การทั้งฝ่ายเสียงและฝ่ายความหมาย ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งถือว่าบทประพันธ์นั้นยังไม่สมบูรณ์ในด้านความงาม

กไวท์ แอล เบอร์ตัน (Dwight L. Burton 1959 : 192) ก็ได้นำแนวทางสำหรับนักเรียนในการอ่านบทร้อยกรอง สรุปได้ดังนี้

1. อ่านบทร้อยกรองทั้งบทจนจบอย่างน้อย 2 ครั้ง และควรอ่านออกเสียง
2. ขณะอ่านจงปล่อยจิตใจให้สบาย สร้างจินตนาการจากข้อความที่อ่าน
3. ให้ถามตนเองว่า กวีพยายามที่จะทำสิ่งใด ต้องการเล่าเรื่องราวหรือสร้างภาพให้แกผู้อ่าน กวีมีความรู้สึกอย่างไรต่อประสบการณ์ของตน และแนวความคิดของกวีนั้นน่าสนใจหรือไม่
4. ให้ถามตนเองว่า กวีทำในสิ่งที่ต้องการสำเร็จหรือไม่ กวีใช้สิ่งใดเป็นเครื่องมือ เช่น ใช้อุปมาอุปไมย และการเปรียบเทียบหรือไม่
5. ให้ถามตนเองว่า เคยมีประสบการณ์หรือความรู้สึกคล้ายความรู้สึกของกวีหรือไม่ เห็นคล้ายกับความคิดของกวีหรือไม่ และมีความรู้สึกต่อบทร้อยกรองนั้นอย่างไร

จะเห็นได้ว่าการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองให้ใคร่สออย่างบริบูรณ์นั้น จำเป็นต้องอ่านออกเสียงด้วย ดังนั้นการสอนอ่านทำนองเสนาะก็ช่วยก่อให้เกิดความจรรโลงใจเช่นเดียวกัน ซึ่งครูควรคำนึงถึงและควรฝึกให้นักเรียนอ่านได้ เพราะจะทำให้ผู้เรียนสนุกสนานเพลิดเพลิน และเกิดความซาบซึ้งในรสไพเราะของบทประพันธ์ ทั้งยังช่วยให้บรรยากาศในห้องเรียนมีชีวิตชีวาขึ้นได้เรียน ถ้าครูไม่มีความสามารถในการสอนอ่านทำนองเสนาะ ก็ควรเชิญวิทยากรที่สามารถอ่านทำนองเสนาะได้มาฝึกให้นักเรียนอ่านเป็นครั้งคราว หรือให้นักเรียนฟังจากเทปบันทึกเสียงก็ได้ แต่ถ้านักเรียนคนใดอ่านไม่ได้จริง ๆ ก็ไม่ควรเคี่ยวเข็ญ เพราะจะทำให้เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวรรณกรรมร้อยกรอง ครูควรผ่อนผันให้อ่านด้วยเสียงขรมคาแทนก็ได้

กอ สวัสดิ์พาณิชย์ (2514 : 7) ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการอ่านทำนองเสนาะว่า "ควรฟังเสียงความไพเราะของเสียงมากกว่าอย่างอื่น ถ้าให้เด็กฝึกอ่านทำนองเสนาะอย่างฟังแปลศัพท์หรือพ่วงถึงความหมายให้มากนัก การให้อ่านทำนองเสนาะควรฟังเสียงถึงจังหวะ เป็นสำคัญ ถ้าเด็กบางคนไม่อาจอ่านทำนองเสนาะได้ ก็ให้อ่านพอแสดงว่ารู้จังหวะเท่านั้น"

นอกจากนี้การสอนวรรณกรรมร้อยกรองโดยวิธีการแสดง หรือการละเล่น ก็เป็นวิธีการเรียนที่ได้ผลดีวิธีหนึ่ง เพราะนอกจากบรรยากาศในการเรียนจะดี ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานแล้วยังเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงอีกด้วย วิธีการที่ใช้ได้แก่ การแสดงบทบาทสมมติ การแสดงละคร เป็นต้น ครูอาจให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติในเหตุการณ์บางตอน เช่น เรื่องธรรมชาตธรรมสังคราม ก็ให้นักเรียนแสดงบทเจรจากระหว่างธรรมเทวบุตรกับธรรมเทวบุตร หรือให้นักเรียนสมมติตัวเองเป็นตัวละครในวรรณคดีแล้วให้ตัดสินใจกระทำกรอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร โดยไม่จำเป็นต้องเป็นไปตามเนื้อเรื่อง แล้วให้นักเรียนชี้แจงแสดงเหตุผลในการตัดสินใจนั้น ๆ ส่วนการแสดงละครนั้น ครูอาจให้นักเรียนแสดงละครตามบทที่ปรากฏในหนังสือเรียน หรือให้นักเรียนแต่งบทควาภาษาของตนเอง ในกรณีที่เรื่องนั้นไม่มีบทเจรจาาก็ได้

การขับเพลงประกอบการสอน ก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะเร้าความสนใจของผู้เรียน ช่วยไม่ให้เบื่อหน่ายในเนื้อหาที่เรียน ทำให้เกิดความเพลิดเพลินและซาบซึ้งในบทเรียนมากยิ่งขึ้น ครูสามารถขับเพลงประกอบการสอนได้หลายโอกาส เช่น ให้นำเข้าสู่บทเรียนเพื่อเร้าความสนใจ เช่น สอนเรื่องอิเหนา อาจใช้เพลงบุษมาเสียงเทียนประกอบได้ นอกจากนี้ใช้ดำเนินการสอน

เพื่อให้จดจำเนื้อเรื่องสำคัญในบทเรียน และใช้สรุปบทเรียนเพื่อเป็นการทบทวนและให้นักเรียน
จดจำเรื่องราวที่สอนแล้ว

ครูควรนำการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้มาใช้บ้างในบางโอกาส เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบ-
การณ์ตรงจากการทำกิจกรรมหลาย ๆ ประเภท และยังเกิดความสนุกสนานอีกด้วย มีวิธีการสอน
คือ แบ่งนักเรียนในห้องออกเป็นกลุ่มประมาณ 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะศึกษาเนื้อหา ใช้สื่อการสอน
และทำกิจกรรมแตกต่างกันออกไป การจัดห้องเรียนแบบนี้จะจัดมานั่ง โต๊ะเรียนเป็น 4 ศูนย์
และมีศูนย์สำรองอีก 1 ศูนย์ แต่ละศูนย์จะมีเนื้อหาของบทเรียน สื่อการสอน บัตรคำอธิบาย หรือ
คำสั่งให้นักเรียนทำกิจกรรม เป็นต้น เช่น ในการเรียนเรื่องนิราศพระบาท ก็อาจแบ่งเป็น

ศูนย์ที่ 1 ศึกษาเกี่ยวกับประวัติผู้แต่ง และบทนำเรื่อง

ศูนย์ที่ 2 ศึกษาลักษณะ กลอนนิราศ และลองร่วมกันแต่งกลอนนิราศสั้น ๆ

ศูนย์ที่ 3 นักเรียนอภิปรายถึงสำนวนโวหาร และความไพเราะที่ปรากฏในวรรคที่

ศูนย์ที่ 4 ฝึกอ่านทำนองเสนาะ

ศูนย์สำรอง นักเรียนรวบรวมศัพท์ เขียนคำศัพท์และความหมายลงในบัตรคำ

นักเรียนจะใช้เวลาในการทำกิจกรรมแต่ละศูนย์ ๆ ละ 20 นาที หมุนเวียนไปจน
ครบทุกศูนย์ สำหรับนักเรียนที่ทำเสร็จก่อนเวลา และศูนย์ต่อไปยังไม่ว่าง ก็จะไปทำกิจกรรมใน
ศูนย์สำรอง

นอกจากนี้การสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปก็เป็นวิธีหนึ่งที่น่าสนใจ
บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปเป็นบทเรียนที่สร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง จะมีการ
บรรจุเนื้อหาของบทเรียนไว้ในภาพสไลด์ และเทปบันทึกเสียงประกอบกัน เนื้อหาในภาพสไลด์และ
คำบรรยายในเทปบันทึกเสียงที่สัมพันธ์กับภาพแต่ละกรอบจะเป็นเนื้อหาย่อย ๆ ติดต่อกันไปตาม
ลำดับตั้งแต่ต้นจนจบ เมื่อนำบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปมาเรียน นักเรียนก็จะดูภาพสไลด์
และฟังคำบรรยายประกอบภาพจากเทปบันทึกเสียง เมื่อจบเนื้อหาในแต่ละช่วงสั้น ๆ จะเว้นระยะ
ให้นักเรียนทำแบบฝึกหัด ซึ่งจะเป็นคำถามชนิดเติมคำ ชี้ถูกผิด หรือเลือกตอบก็ได้ และนักเรียน
จะได้ตรวจคำตอบจากสไลด์ เสร็จแล้วจะเรียนเนื้อหาต่อไปเป็นเช่นนี้ติดต่อกันไปจนจบบทเรียน

จะเห็นได้ว่าบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์ใหม่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน เข้าถึงรหัสเพราะของวรรณกรรมร้อยกรองยิ่งขึ้น เพราะจะได้เห็นภาพและได้ยินเสียงไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนี้นักเรียนยังได้ทราบผลการเรียนของตนโดยฉับพลันอีกด้วย อรไท ผลดี (2522 : 73) ให้ข้อเสนอแนะว่า "บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์ใหม่ควรใช้เพื่อประกอบการสอน ใช้สอนซ่อมเสริม ใช้ทบทวน หรือสอนนักเรียนที่มีความสนใจ เรื่องนั้นเป็นพิเศษ และขณะที่ใช้ควรมีครูคอยช่วยเหลืออยู่ด้วย"

เลโอนาร์ค เอช คลาร์ก เรมอนด์ แอล ไคลน์ และ จอห์น บี เบิร์กส์ (Leonard H. Clark, Raymond L. Klein and John B. Burks 1965 : 220 - 223) ก็ได้เสนอแนะการสอนวรรณคดีเพื่อให้เกิดความบันเทิงใจ สรุปได้ว่า ในประเทศอังกฤษมีแนวโน้มในการจัดการสอนวรรณคดีแบบใหม่ โดยเน้นความรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลินแทนที่การสอนวรรณคดีแบบวิเคราะห์ หรือสอนโดยเน้นศีลธรรมแบบเก่า สิ่งที่ครูผู้สอนต้องคำนึงถึงคือ หนังสือที่ให้เด็ก ๆ อ่านนั้นคงเป็นเรื่องที่สนุกสนานเพลิดเพลิน และมีความหมายบางอย่างสำหรับชีวิตของพวกเขา ครูควรมีวิธีการสอนเพื่อให้เกิดความบันเทิงใจดังนี้

1. เลิกฝึกเกี่ยวกับคำศัพท์ที่ปรากฏในวรรณคดี
2. ให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสเลือกหนังสืออ่านตามรสนิยมของเขา ควรได้อ่านหนังสือทุกประเภท
3. จัดให้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและวิจารณ์วรรณคดี

การสอนคำศัพท์

ในขณะที่ให้นักเรียนอ่านทำนองเสนาะนั้น ถ้าครูฟังเสียงเรื่องศัพท์พร้อม ๆ กันไปด้วย จะทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายได้ "ผู้สอนควรพยายามทุกวิถีทางที่จะสร้างความรู้สึกของผู้เรียนให้เกิดความสนใจจะติดตามเรื่องราว สนใจจะค้นหาความหมายโดยนัยที่แฝงอยู่ในวรรณคดีนั้น ๆ สนใจที่จะแสวงหาสุนทรียะ และท้ายที่สุดให้สามารถถึงแง่ต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตจริง ๆ ออกมาจากวรรณคดีได้" (เอมอร์ จิตกะโสภณ 2521 : 45)

การที่ผู้อ่านจะเข้าใจเนื้อหาได้โดยตลอดนั้น บางครั้งต้องอาศัยความรู้ในคำศัพท์ต่าง ๆ ด้วย การสอนศัพท์จึงมีความจำเป็นเช่นกัน ครูควรจะสอนเฉพาะศัพท์ยาก หรือศัพท์ที่เด่น ๆ

ซึ่งถ้านักเรียนไม่ทราบความหมายของคำนั้น ๆ แล้วจะไม่เข้าใจเนื้อหา

วรรณภ บัวเกิด และนพคุณ คุณาชีวะ (2525 : 144 - 145) ได้เสนอแนะการสอนศัพท์ให้น่าสนใจมีอยู่หลายวิธี สรุปได้ดังนี้

1. สอนให้สัมพันธ์กับวิชาหลักภาษา คือการให้นักเรียนศึกษาศัพท์หรือที่มาของศัพท์ เพื่อจะได้นำไปเปรียบเทียบใช้กับคำอื่น ๆ ที่จะต้องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการฝึกให้นักเรียนใช้วิจารณญาณได้ด้วยตนเอง
2. สอนให้รู้จักศัพท์ข้างเคียง จะช่วยให้เด็กมีความรู้แตกฉานในเรื่องของคำศัพท์ เช่น จะสอนคำศัพท์คำว่า "นภาพร" ครูก็อาจจะให้นักเรียนช่วยกันหาคำที่มีความหมายเกี่ยวกับคำว่า "นภาพร" ก็จะได้อีกหลายคำ เช่น อัมพร เวหา ทิฆัมพร เป็นต้น
3. แข่งขันกันเขียนคำศัพท์ ครูอาจให้นักเรียนเขียนคำศัพท์ตามคำแปลที่ครูบอกให้ฟัง หรืออาจจะจัดเป็นเกมขึ้นมาก็ได้ แล้วแต่ครูจะคิดว่าดีเปลี่ยนแปลงวิธีการให้สนุกและน่าสนใจ
4. ให้นักเรียนสร้างคำศัพท์ใหม่ ๆ จากศัพท์ที่รู้จัก เช่น เมื่อนักเรียนทราบความหมายของคำว่า "เบญจวรรณ" แล้ว และคำนี้ก็เป็นคำสมาส ก็ให้นักเรียนคิดคำใหม่ที่เป็นคำสมาสเหมือนกันหรือขึ้นต้นด้วยคำว่า "เบญจ" เหมือนกันก็ได้ อาจจะได้อีกว่า เบญจรัตน์ เบญจมาลี ก็เป็นได้
5. ให้รวบรวมคำที่ให้ความรู้สึกแตกต่างกัน วิธีนี้จะช่วยให้นักเรียนได้เห็นศิลปะของการใช้คำได้อย่างเหมาะสม แสดงถึงความสามารถของกวี และผู้เรียนจะได้นำความรู้นี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันด้วย เช่นคำว่า เคือง โกรธ แค้น เป็นต้น

การสอนวรรณกรรมร่ายกรองเพื่อส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

วรรณกรรมร่ายกรองกับจินตนาการนั้นเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ ครูจึงควรจัดบรรยากาศสภาพการณ์ และหาวิธีต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

วิธีสอนดังต่อไปนี้มีส่วนช่วยส่งเสริมจินตนาการของนักเรียน

1. การสอนด้วยวิธีการตอบสนอง (response-centered technique)
วิธีนี้เน้นทั้งตัวนักเรียน (student-centered) และเนื้อหาวิชา (subject-centered)

เป็นสิ่งสำคัญ ครูพยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนโดยเฉพาะ โดยให้มีการตอบสนองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เช่น เมื่อนักเรียนอ่านบทประพันธ์บทหนึ่งแล้ว นักเรียนอาจจะแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบได้หลายอย่าง เช่น พูดแสดงความรู้สึก เขียนข้อความ แต่งคำประพันธ์ ร้องเพลง หรือวาดภาพไปตามที่ปรารถนา (สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทรมพรรย์ 2523 : 170)

2. การสอนด้วยการอภิปรายประกอบการบรรยาย หลังจากทีครูบรรยาย นักเรียนอ่านในใจหรืออ่านทำนองเสนาะ มีการถอดคำประพันธ์หรือตีความแล้ว อาจจะให้นักเรียนอภิปรายถึงมโนทัศน์ที่สำคัญของเรื่องนั้น หรืออภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะนิสัย การกระทำ การตัดสินใจของตัวละคร ตลอดจนส่วนวนโวหารที่ไพเราะต่าง ๆ อาจเป็นการอภิปรายทั้งชั้นหรือเป็นกลุ่มย่อยก็ได้ เช่น ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มกันอภิปรายในเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น ให้อภิปรายในหัวข้อ "พระเวสสันดรเป็นมิกาที่ตีหรือไม่" "พระยาไชยบูรณ์เป็นบุคคลที่น่ายกย่องหรือไม่" เป็นต้น แล้วมอบหมายให้นักเรียนไปเตรียมการอภิปรายมา เมื่อถึงเวลาครูก็ให้กลุ่มผู้อภิปรายออกมาอภิปรายให้นักเรียนคนอื่น ๆ ฟัง

เพื่อให้การสอนน่าสนใจ และเป็นการฝึกให้นักเรียนเป็นคนมีความคิด และรู้จักแสดงความคิดเห็น ครูต้องพยายามเชื่อมโยงประสบการณ์ของนักเรียน และประสบการณ์ที่ปรากฏในวรรณคดีให้ต่อเนื่องกัน

อเล็กซานเดอร์ แบร์ค (Alexander Baird 1969 : 166 - 173) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการสอนบทร้อยกรอง สรุปได้ว่าครูต้องสอนให้สัมพันธ์กับประสบการณ์ของนักเรียน ควรเลือกบทร้อยกรองให้เหมาะสมกับชั้นเรียนหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประสบการณ์ของนักเรียน และควรควรเร้าให้นักเรียนเกิดจินตนาการในเรื่องที่อ่านด้วย

การจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ และมีความงอกงามทางความคิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนบทร้อยกรองในปัจจุบัน จะใช้วิธีถอดคำประพันธ์เพียงอย่างเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยการวินิจฉัย จึงจะเข้าใจได้ว่า กวีต้องการสื่อความหมายอย่างไร ดังนั้นการวินิจฉัยจึงนับว่าเป็นแนวทางในการสอนที่ครูพึงคำนึงถึง ในการสอนเพื่อให้เกิดความสามารถในการวินิจฉัยนั้น ศรีชันว อยู่สุขชี (2519 : 264 - 269) ได้เสนอแนะกลวิธีวินิจฉัย สรุปได้ดังนี้

1. ควรวิเคราะห์งานเขียนตามรูปแบบ เช่น วิเคราะห์งานเขียนร้อยกรอง ควรพิจารณาในเรื่องการใช้คำ สัทาจังหวะ โวหาร การให้ภาพพจน์ เป็นต้น
2. สามารถบอกได้ว่างานเขียนนั้น ส่วนใดแสดงให้เห็นว่าเป็นข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และความรู้สึกหรืออารมณ์
3. สามารถวิเคราะห์รวบรวมปฏิกิริยาของผู้อ่านที่มีต่องานเขียนนั้น ๆ เช่น ได้รับความรู้เพิ่ม ไ้ทราบความคิดเห็นของผู้เขียน พอใจ เกิดความรู้สึกคล้อยตาม ฯลฯ
4. สามารถบอกความคิดแทรกที่เกิดขึ้น เช่น เล็งเห็นถึงข้อความรู้ ข้อคิดเห็นที่ผู้เขียนไม่ได้เขียนไว้ในงานเขียนนั้น
5. นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้พิจารณารายละเอียดในข้อ 1, 2, 3, 4 มาประกอบในการวินิจฉัยงานเขียนว่าผู้เขียนเจตนาจะส่งสารอะไรมาให้แก่ผู้อ่าน เช่น ผู้เขียนให้ความรู้ แดงข้อเท็จจริง หรือชักชวนให้ผู้อ่านคิดตามผู้เขียน ฯลฯ
6. แสดงความคิดเสริมที่เกิดขึ้นหลังจากวินิจฉัยแล้ว แยกเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ ความคิดเห็นที่เกิดขึ้นใหม่ และความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นใหม่

การสอนให้รู้จักการวินิจฉัยงานนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวรรณกรรมร้อยกรองได้โดยเสรี แต่ถ้านักเรียนยังไม่เข้าใจวรรณคดีอย่างลึกซึ้ง ครูก็มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยแนะแนวทางให้แก่ นักเรียน

เกทลง พานิช (2509 : 34) ได้เสนอแนะวิธีที่จะทำให้นักเรียนเข้าใจวรรณคดี โดยสรุปมีดังนี้

1. สอนให้เหมาะแก่วัย เช่น เด็กเล็กยังไม่อยากวิจารณ์ เด็กวัยรุ่นต้องการใช้สติปัญญาและยังไม่เข้าใจวรรณคดีที่ลึกซึ้ง
2. ให้นักเรียนตีความตามวัยและความรู้สึกของตน โดยไม่บังคับให้เชื่อ ควรส่งเสริมให้มีจินตนาการ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อย่าให้เขาคิดว่าความเห็นที่ถูกมีทางเดียว
3. ให้นักเรียนรู้จักเทียบเคียงเรื่องราวในวรรณคดีกับชีวิตปัจจุบัน เช่น ให้พิจารณาการกระทำของบุคคลในเรื่อง ในคำตันและร่าย เป็นต้น
4. ให้นักเรียนเข้าใจสัญลักษณ์ของวรรณคดี เช่น เจ้าเงาะ หมายถึงคนที่ซ่อนความดีไว้

5. ให้นักเรียนลองสันนิษฐานเรื่องที่สืบเนื่องกันกับวรรณคดี เช่น เรื่องยักษ์
เป็นต้น

ในการสอนวรรณกรรมร้อยกรองนั้น ถ้าครูผู้สอนจะสอนให้ได้ผลอย่างแท้จริง ควร
ปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ด้วย นิติยา ศรีบัณฑิต (2522 : 108) ได้เสนอแนะ
การสอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

1. ให้นักเรียนคิดเค้าโครงเรื่องหรือแนวเรื่องใหม่ หรือหักเหเหตุการณ์
ของเรื่องใหม่ เช่น ตั้งหัวข้อใหญ่เรียนอภิปรายร่วมกันจากการเรียน
วรรณคดีเรื่องอิเหนาภาดาอิเหนาไมเภาเมือง จะมีโอกาสใดแต่งงานกับ
บุษบาหรือไม่
2. ให้ผู้เรียนคิดแก้ปัญหาโดยไม่ของอาศัยเหตุการณ์จากเนื้อเรื่องเดิม เช่น
เรื่องเวสสันดรชวุก ท่อนที่ชุกขอสองกุมาร สมมติว่าผู้เรียนเป็นกัณฑ์หา
ชวลี จะหาทางแก้ปัญหาอย่างไร
3. ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในเชิงเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยเกี่ยวกับ
เหตุการณ์ตอนใดตอนหนึ่งหรือพฤติกรรมของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง จัก
กิจกรรมในรูปของการโต้วาที เช่น ขุนแผนควรเป็นบุคคลตัวอย่างใน
การครองเรือนหรือไม่ เป็นต้น
4. ให้ผู้เรียนอ่านบทประพันธ์ที่ไพเราะ แล้ววาดรูปตามจินตนาการของตน
หรือพรรณนามบรรยายข้อความใหม่เป็นภาษาร้อยแก้ว โดยแสดงความรู้สึก
ส่วนตัวลงไปด้วย

การสอนวรรณกรรมร้อยกรองเพื่อให้มีวิจารณ์

ในการสอนวรรณกรรมร้อยกรองนั้น ครูควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรให้
นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากที่สุด เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดย
เสรีและควรสนับสนุนให้นักเรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง รู้จักใช้วิจารณ์ในการตัดสิน
ปัญหาต่าง ๆ เพื่อที่นักเรียนจะได้นำทักษะที่ใช้ในการพิจารณาวรรณกรรมร้อยกรองไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้ วิธีสอนดังต่อไปนี้จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีวิจารณ์

1. การสอนด้วยวิธีการแก้ปัญหา (problem solving method) ครูควรจะ
ฝึกฝนทักษะในการแก้ปัญหาให้มีขึ้นในตัวนักเรียน ให้รู้จักขั้นตอนของการแก้ปัญหา รู้จักตัดสินใจ

เลือกวิธีที่เหมาะสมเพื่อแก้ปัญหา เช่น ในการเรียนวรรณคดีเรื่องลิลิตตะเลงพ่าย ครูกับนักเรียน
อาจารย์ร่วมกันกำหนดให้เป็นปัญหาที่จะต้องตัดสินใจว่า สมเด็จพระนเรศวรควรจะต้องโทษประหารชีวิต
แม่ทัพนายกองที่ติดตามไปไม่ทันตอนกระทำการทำยุทธหัตถีหรือไม่

2. การสอนแบบสมมติสถานการณ์ วิธีนี้จะฝึกให้นักเรียนรู้จักพิจารณาตัดสินเรื่องราว
ต่าง ๆ ด้วยเหตุผล และจะเป็นประโยชน์ต่อการนำวิธีการไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป ครูควรนำ
มาไขมากที่สุดโดยเฉพาะตอนสรุปบทเรียน เพราะจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่าง
ลึกซึ้งด้วย วรรณมา บัวเกิด และนพคุณ คุณาชีวะ (2525 : 134 - 135) ได้กล่าวถึงการสมมติ
สถานการณ์ว่าทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1) สมมติสถานการณ์ที่เลียนแบบเนื้อเรื่อง คือให้นักเรียนสมมติตัวเองให้อยู่
ในสถานการณ์ของตัวละคร เช่น ถ้านักเรียนเป็นนางมัทนา นักเรียนจะว่าพันความรักให้ผู้ชายทราบ
ความในใจของตนหรือไม่

2) สมมติสถานการณ์ที่ตรงข้ามกับเนื้อเรื่อง เป็นลักษณะที่ตรงข้ามกับเนื้อเรื่อง
เป็นพฤติกรรมขั้นทำนาย ซึ่งคำตอบจะมีหลายลักษณะ เช่น

ถ้านางวันทองเลือกอยู่กับขุนแผน ชีวิตสมรสของนางจะเป็นอย่างไร

นอกจากนี้ ครูควรสอนให้นักเรียนรู้จักการวิจารณ์ทร้อยกรองด้วย ซึ่งนับว่าสำคัญ
มากสำหรับนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะวัยนี้เป็นวัยที่ชอบแสดงความคิดเห็น การ
วิจารณ์จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความคิดกว้างขวางยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังฝึกให้รู้จักวิเคราะห์
แยกข้อดี ข้อด้อย และประเมินค่าของวรรณกรรมได้ ทั้งนี้ครูควรให้หลักในการพิจารณาแก่นักเรียน
ด้วย

ในหนังสือคู่มือการสอนหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ชุดวรรณคดี เล่ม 1 (2522 :

16) ได้เสนอแนะหลักในการพิจารณาวรรณกรรมประเภททร้อยกรองไว้ดังนี้

1. รูปแบบกับเนื้อเรื่อง เหมาะสมกันหรือไม่
2. ภายในเนื้อเรื่องนั้น มีรายละเอียดที่ขัดแย้ง หรือสอดคล้องกัน
3. สิ่งประกอบขึ้นเป็นเนื้อหา เช่น แนวความคิดนึกุ ชรรษชาติ
เวลา บุคคล และโครงเรื่อง กลมกลืนกันหรือไม่
4. มีภาพพจน์ หรือถ้อยคำสำนวนที่จับใจหรือไม่เพียงใด

5. ทรรศนะของผู้ประพันธ์ รสนิยม คติต่าง ๆ สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกันเอง พัฒนาการทางอารมณ์อยู่ในเกณฑ์สูงหรือต่ำ
6. กลวิธีในการร้อยกรอง ในการแสดงความรู้สึก ความคิดเห็น เหมาะสมหรือไม่เพียงใด
7. เมื่ออ่านออกเสียง เราได้ยินจังหวะและลีลาที่ไพเราะหรือไม่เพียงใด

กุหลาบ มัลลิกะมาส (2521 : 109) ได้ให้แนวคิดว่าการวิจารณ์วรรณคดีเรื่องหนึ่ง ๆ นั้น ผู้วิจารณ์ควรวิจารณ์ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความมุ่งหมาย (สารัตถะ, ปรัชญาการแต่ง)
2. รูปแบบ (ชนิดหรือประเภทของวรรณคดี)
3. เนื้อเรื่อง (โครงเรื่อง ตัวละคร, มหัสนทนา ฉาก)
4. ศิลปะการแต่ง (กลวิธี สไตลของคประกอบ ฯลฯ)
5. เรื่องอื่น ๆ ตามความจำเป็น และความรอบรู้ของผู้วิจารณ์

สรุปได้ว่าหลักในการพิจารณาหรือวิจารณ์วรรณกรรมร้อยกรองโดยทั่วไปนั้น จะพิจารณาทั้งในด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ถ้อยคำ แต่ความเอาใจใส่ของผู้อ่านหรือผู้ฟังส่วนใหญ่มักจะพุ่งเล็งความไพเราะของการประพันธ์ยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ดังนั้นในการพิจารณาว่าบทร้อยกรองมีความดีเกินหรือไพเราะเพียงใด ครูควรแนะนำให้นักเรียนพิจารณาได้จากคุณสมบัติของบทร้อยกรอง ซึ่งกุหลาบ มัลลิกะมาส (2519 : 164 - 173) เรียกว่า แรงงามของบทร้อยกรอง สรุปได้ดังนี้

1. คำที่เลือกสรรใช้ จะต้องใช้คำที่มีความหมายลึกซึ้ง สะเทือนอารมณ์ สูงส่ง มีสง่า กล้วยรูป และเสียงเป็นพิเศษ เช่น คำที่ใช้เรียก หญิงที่รัก อาจใช้ว่า เยาวมาลย์ ซึ่งหมายความว่า คอกไม้อ่อน เป็นต้น
2. เสียงเสนาะ คือคุณสมบัติที่ทำให้ร้อยกรองนั้น ๆ งดงามในความรู้สึกของผู้อ่าน ซึ่งประกอบด้วย สัมผัส ลีลาจังหวะ การเลียนเสียงธรรมชาติ การเล่นคำ เป็นต้น
3. ความหมายอันไพเราะกินใจ ซึ่งเกิดได้จากการใช้คำที่มีเสียงและความหมายที่ไพเราะเป็นพิเศษ การใช้กวีโวหาร เช่น การอุปมาอุปไมย การใช้สัญลักษณ์ ความคิดและทัศนะต่าง ๆ ที่ผู้แต่งสื่อสารมายังผู้อ่าน เป็นต้น

ในการสอนครูควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจว่า การพิจารณา ร้อยกรอง ในอดีตนั้น มักจะเน้นเนื้อเรื่อง ส่วนนวนโวหาร การใช้ถ้อยคำ เป็นต้น ส่วนร้อยกรองในปัจจุบัน จะเน้นเรื่องความคิดเป็นสำคัญ

รัฐจวน อินทรกำแหง สมพันธ์ุ และพันธุ และประทีป วาทิกทินกร (2519 : 79 - 81) ได้ให้แนวทางในการพิจารณาวรรณกรรมร้อยกรองปัจจุบัน สรุปได้ว่า

1. ความคิด ร้อยกรองที่มีผู้ให้ความสนใจและกล่าวขวัญถึงมักจะมีลักษณะ เป็นความคิดที่แปลกใหม่ ลึกซึ้งคมคาย และให้ประโยชน์ต่อบุคคลและสังคม
2. กวีวิธีการเขียน สามารถพิจารณาได้จากกรวางโครงเรื่องและการดำเนินเรื่อง การใช้คำ การสะท้อนความรู้สึกและการสร้างบรรยากาศ การตั้งชื่อเรื่อง
3. รูปแบบ แมวาร์้อยกรองปัจจุบันไม่เน้นเรื่องรูปแบบในแง่ความถูกต้อง แต่รูปแบบก็มีส่วนช่วยให้ร้อยกรองมีคุณค่าเหมือนกัน ควรพิจารณาว่ารูปแบบนั้นถูกต้องตามลักษณะบังคับของร้อยกรองแต่ละประเภท และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาหรือไม่เพียงใด

จะเห็นได้ว่าหลักในการพิจารณา หรือหลักในการวิจารณ์วรรณกรรมร้อยกรองนั้น ไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัว เป็นแต่เพียงแนวทางช่วยให้เกิดความคิดเท่านั้น ดังนั้นในการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง ครูควรให้นักเรียนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นของตนได้เต็มที่ และในการวิจารณ์ก็ไม่ควรจะ เน้นจุดใดจุดหนึ่งเพียงจุดเดียว แต่ควรแนะให้นักเรียนได้พิจารณากันต่าง ๆ ประกอบคว

สุวรรณา เกรียงไกรเพชร (2516 : 277 - 279) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการวิจารณ์ สรุปได้ว่า แนวการวิจารณ์วรรณคดีที่ครูควรแนะนำให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้แก่ แนววิชาสังคมวิทยา แนววิชาจิตวิทยา แนววิชาภาษาศาสตร์ เป็นต้น แนววิจารณ์เหล่านี้สามารถที่จะปรับให้พอเหมาะแก่เด็กในระดับนี้ได้อย่างดี โดยเฉพาะแนวสังคมวิทยา ครูอาจแนะนำให้เด็กเห็นลักษณะ สภาพแวดล้อมในสังคมทั้งอดีตและปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็นในวรรณคดี และในขณะเดียวกันก็ข้ออิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีต่อวรรณคดีนั้น ๆ ด้วย นอกจากนี้ครูอาจชี้ลักษณะทางด้านจิตวิทยาโดยอาศัยหลักจิตวิทยาต่าง ๆ ให้เด็กเห็นได้ว่านิสัยใจคอของตัวละครนั้น ๆ มีพื้นฐานมา

จากความเป็นอยู่ หรือธรรมชาติของมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไปอย่างไร เช่น ในเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนกำเนิดพลายงาม เหตุใดขุนช้างจึงได้ใจคอโหดร้ายนัก คุณอกจะผิดผู้คนธรรมดา ทำไม นางวันทองจึงกล้าปล่อยพลายงามให้เดินทางไปตามลำพัง สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นสภาพสังคม สมัยก่อนอย่างไรบ้าง เป็นต้น

การวิจารณ์ที่คืบนั้น ผู้วิจารณ์ควรชี้แจงเหตุผลได้ว่าดีหรือไม่ เพราะอะไร และถ้าสามารถ จะแนะนำได้ว่าชอบบกพร่องที่มีอยู่นั้น อาจแก้ไขได้อย่างไรบ้าง ก็ยิ่งนับว่าดี การวิจารณ์วรรณคดี ในระดับมัธยมศึกษา นี้ ไม่ว่าจะใดผลดีหรือไม่เพียงใดก็ตาม ครูไม่ควรจะยึดถือความสำเร็จในการ วิจารณ์ของเด็กเป็นสำคัญ สิ่งที่ต้องตระหนักคือการวิจารณ์นั้นได้ช่วยพัฒนาความคิดและการแสดง ออกของเด็กได้อย่างไรบ้าง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง

งานวิจัยในประเทศ

เนื่องจากยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการเรียนการสอนวรรณกรรม ร้อยกรองโดยตรง ดังนั้นงานวิจัยที่จะนำมากล่าวถึงต่อไปนี้ จะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติของ นิสิตเรียนที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรอง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณคดีซึ่งร้อยกรอง ก็เป็นส่วนหนึ่งของวรรณคดี

งานวิจัยที่เกี่ยวกับทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรอง

ได้มีผู้สนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวรรณกรรมร้อยกรอง เช่น สุนทรี เฉลิมพงษ์ (2522) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เกี่ยวกับวรรณกรรมร้อยกรองไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนมัธยม ศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับวรรณกรรมร้อยกรองไทยที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทยและ วรรณกรรมร้อยกรองไทยอื่น ๆ ตลอดจนศึกษาเกี่ยวกับสภาพการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรองไทย และปัญหาในการศึกษาวรรณกรรมร้อยกรอง ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามถามนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน ปลายในเขตการศึกษา 12 จำนวน 400 คน เป็นชาย 200 คน หญิง 200 คน ผลการวิจัยพบว่า

นักเรียนชายและหญิงส่วนใหญ่ชอบอ่านวรรณกรรมร้อยกรองไทย และตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวรรณกรรมร้อยกรองไทย นักเรียนเห็นว่าวรรณกรรมร้อยกรองไทยที่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทยมีคุณค่าต่าง ๆ มาก ในคําถามการสอนนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าอาจารย์สอนโดยวิธีอธิบายเนื้อเรื่องตามหนังสือมากที่สุด นักเรียนต้องการให้อาจารย์สอนวรรณกรรมร้อยกรองไทยโดยใช้สื่อการสอนประกอบ และมีการจัดกิจกรรมในห้องเรียน สภาพการเรียนการสอนที่นักเรียนเห็นว่าควรมีการปรับปรุงได้แก่ แหล่งคําคว่าทางวิชาการ ปัญหาและอุปสรรคที่นักเรียนประสบมากที่สุดในการศึกษาวรรณกรรมร้อยกรองไทยได้แก่ อ่านวรรณกรรมร้อยกรองไทยแล้วไม่สามารถเข้าใจความหมายที่แท้จริงของคําประพันธ์ เรื่องที่นักเรียนเสนอแนะให้บรรจุลงในหนังสือแบบเรียนวิชาภาษาไทย ได้แก่ รามเกียรติ์ อิเหนา และขุนช้างขุนแผน

หลังจากงานวิจัยของ สุนทรี เฉลิมพงษ์แล้ว ต่อจากนั้นมาอีก 2 ปี ปราวณี เพชรแก้ว (2524) ก็ได้ศึกษา "ความสนใจในการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิทยาลัยครูภาคใต้" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความสนใจในการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งชายและหญิง ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถามถามนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกภาษาไทย ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2524 ของวิทยาลัยครู 5 แห่งในภาคใต้ จำนวน 300 คน เป็นนักศึกษาชาย 150 คน หญิง 150 คน จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า นักศึกษาทั้งชายและหญิงมีความสนใจในการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองมาก และบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความสนใจของนักศึกษามากที่สุดคือ ครู อาจารย์ ส่วนแหล่งคําคว่าที่นักศึกษาใช้ในการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองคือ ห้องสมุดโรงเรียน นอกจากนี้นักศึกษาเห็นว่า คุณค่าที่ได้รับจากการอ่านวรรณกรรมร้อยกรองคือ ทำให้เกิดความชื่นชมในความไพเราะและความงดงามของภาษา ได้รับความรู้ แก่คิด คติชีวิต และคุณค่าในด้านต่าง ๆ มาก ทั้งยังมีความเห็นว่า วรรณกรรมร้อยกรองโบราณส่วนใหญ่ควรจะดำรงไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบไป โดยเฉพาะมหาเวสสันดรชาดก และเสภาขุนช้างขุนแผน ส่วนสุภาษิตพระร่วงและโคลงโลกนิติ เป็นวรรณกรรมที่นักศึกษามีความเห็นว่านำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดี

เนื่องจากการเรียนการสอนจะน่าสนใจและบรรลุผลเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่จะต้องปรับปรุงวิธีการสอน รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่น่าสนใจอยู่เสมอ จึงมีผู้สนใจได้สำรวจวิธีสอนวรรณคดีไทยในชั้นมัธยมศึกษา เช่น อรสา เจนพันธ์ (2508) ได้วิจัยเรื่อง "การสำรวจวิธีสอนวิชาวรรณคดีไทยในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สายสามัญในจังหวัดพระนคร" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจวิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรม การวัดผล และปัญหาต่าง ๆ ที่ครูประสบในการสอน ตลอดจนสำรวจทัศนคติและความสนใจของครูและนักเรียนที่มีต่อการสอน และการเรียนวิชาวรรณคดีไทย โดยการส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนราษฎร์ และโรงเรียนสาธิต จำนวน 32 แห่ง จำนวนประชากรที่เป็นครู 130 คน เป็นนักเรียน 450 คน ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ครูมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนวิชาวรรณคดีไทย คำนึงวิธีสอนครูส่วนมากสอนโดยให้เด็กอ่าน ถอดคำประพันธ์ และตอบคำถาม กิจกรรมที่ให้เด็กทำส่วนมากได้แก่ การอ่าน ทำนองเสนาะ การถามตอบ อุปกรณ์ที่ใช้มากที่สุดคือ สมุดภาพ การวัดผล ใช้วิธีวัดผลเมื่อจบบทเรียนเรื่องหนึ่ง ๆ ปัญหาที่ครูประสบส่วนมากคือ ไม่มีความสามารถพิเศษบางอย่าง เช่น ร้องเพลง รำละคร ฯลฯ ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ไม่มีเวลาไปศึกษาค้นคว้าอุปกรณ์ นักเรียนไม่ค่อยร่วมกิจกรรม เป็นต้น นักเรียนส่วนมากมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาวรรณคดี

สว่างจิตต์ บารมีอวยชัย (2518) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "การสอนวรรณคดีไทยในวิทยาลัยครู กรุงเทพมหานคร" เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการสอนวรรณคดีไทยระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับต้น ในด้านทัศนคติของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อวรรณคดีไทย คำนึงหลักสูตร เนื้อหาการสอน วิธีสอน กิจกรรมการสอน อุปกรณ์การสอน การวัดผล แบบเรียน รวมทั้งปัญหาและความต้องการของอาจารย์และนักศึกษาเกี่ยวกับการสอนและการเรียนวิชานี้ โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ผู้สอนวรรณคดีไทยระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับต้น และนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับต้น 380 คน รวมจำนวนตัวอย่างประชากร 400 คน สรุปผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนพบว่า วิธีสอนที่อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้คือ อธิบายเนื้อเรื่องแล้วมอบหมายให้นักศึกษาค้นคว้ารายงาน ในการสอน อาจารย์เน้นที่สุดในการให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของวรรณคดี อาจารย์จัดกิจกรรมการสอนเพียงบางครั้ง เช่น

แบ่งนักศึกษาเพื่อทำงานกลุ่ม อ่านทำนองเสนาะ ให้ฟังแถบบันทึกเสียงหรือแผ่นเสียง รวมทั้ง อภิปรายและอื่น ๆ วิทยาลัยต่าง ๆ มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนวรรณคดีไทย เช่น ชุมนุมคนตรีไทย และชุมนุมภาษาไทย อาจารย์ใช้อุปกรณ์การสอนโดยเฉลี่ยแล้วบางครั้ง อุปกรณ์ ที่ใช้เช่น หนังสือและเอกสารอ้างอิง เครื่องบันทึกเสียง เครื่องเล่นแผ่นเสียง รูปภาพ อาจารย์ ส่วนใหญ่วัดผลการเรียนโดยรวมคะแนนเก็บจากการทำงานของนักศึกษา คะแนนทดสอบและคะแนน สอบไล่ ปัญหาที่อาจารย์ส่วนใหญ่พบในการเรียนการสอนวรรณคดีไทยนั้น คือ ขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรม มีอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และไม่สามารถวัดผลการเรียนการสอนได้ทุกด้านตามวัตถุประสงค์ของการเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรวรรณคดีไทย

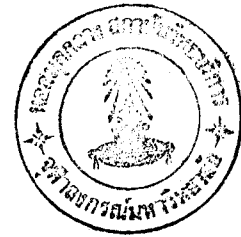
มาลี อุนอก (2520) ได้วิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชา วรรณคดีไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ปี พ.ศ. 2516 - 2518" เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดย ส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ผู้สอนวรรณคดีไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสวนกุหลาบ วิทยาลัย จำนวน 8 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 202 คน จากโรงเรียนเดียวกัน รวมจำนวนตัวอย่างประชากร 210 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความสนใจต่อ วิชาวรรณคดีไทย ครูและนักเรียนมีความเห็นว่า หลักสูตรไม่เหมาะสม มีเนื้อหาวิชามากเกินไป และไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน ในด้านการเรียนการสอน สิ่งที่อาจารย์ต้องการเน้นมาก ที่สุดในการสอนวิชาวรรณคดีไทยคือ ให้อ่านและเปรียบเทียบสิ่งที่มีอยู่ในวรรณคดีกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ปัจจุบัน วิธีสอนที่อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้คือ อาจารย์อ่านและอธิบายความในบทเรียน แล้วซักถาม กิจกรรมที่ครูจัดในห้องเรียนมากที่สุดคือ การฝึกอ่านทำนองเสนาะ ส่วนกิจกรรมเสริมหลักสูตร ประกอบการสอนวิชาวรรณคดีไทยที่ครูชอบจัดคือ ให้นักเรียนแสดงละคร อุปกรณ์ที่ใช้มากที่สุดในการสอนคือหนังสือประกอบ ด้านการวัดผล ส่วนใหญ่ครูจะวัดผลเมื่อสอนจบในแต่ละบทเรียน โดย ให้ออกข้อคำถามและอภิปราย และในการวัดผลจะเน้นในด้านความจำเกี่ยวกับเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นกับตัวละคร

จะเห็นว่าผลการวิจัยของ มาลี อุนอก สอดคล้องกับของ สว่างจิตต์ บารมีอวยชัย ในด้านกิจกรรมที่ครูจัดในห้องเรียน คือ การฝึกอ่านทำนองเสนาะ และด้านอุปกรณ์การสอนที่ใช้ มาก คือ หนังสือประกอบ

นิตยา ศรีบัคตา (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเรียนการสอนนิชาวรรณคดีไทย ระบุประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนนิชาวรรณคดีไทยในด้านการใช้หลักสูตร วิธีสอน การจัดกิจกรรม การใช้อุปกรณ์ การวัดผล รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยส่งแบบสอบถามไปยังอาจารย์ผู้สอนวรรณคดีไทยระบุประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 แห่ง จำนวน 40 คน และนักเรียนระดับนี้จากวิทยาลัยครูเดียวกัน จำนวน 320 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ในการสอนนิชาวรรณคดีไทย อาจารย์ส่วนใหญ่มีจุดมุ่งหมายให้นักศึกษาได้มีความคิดวิพากษ์วิจารณ์ อาจารย์ใช้วิธีสอนโดยการอ่านและอธิบายเนื้อหาในหนังสือเรียนแล้วซักถาม อาจารย์สอนวรรณคดีให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นในหมวดวิชาภาษาไทย การจัดกิจกรรมประกอบการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตรและการใช้อุปกรณ์การสอนมีน้อย วิธีวัดผล อาจารย์ส่วนมากใช้วิธีให้นักศึกษาทำแบบฝึกหัด ใช้ข้อทดสอบแบบอัตนัยปนปรนัย อาจารย์และนักศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาไม่เหมาะสมกับอัตราเวลาที่กำหนดในหลักสูตร

ผลงานวิจัยของ นิตยา ศรีบัคตา สอดคล้องกับของ มาลี อุ่นอก ในด้านวิธีสอนที่อาจารย์ส่วนใหญ่ใช้คือ อาจารย์อ่าน และอธิบายเนื้อหาในบทเรียนแล้วซักถาม

จะเห็นได้ว่าการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง ผู้สอนต้องอาศัยเทคนิคหรือศิลปะต่าง ๆ ในการสอนมากพอควร ควรให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุด นอกจากนี้ได้มีผู้ศึกษาค้นคว้าวิจัยทดลองสอนและเปรียบเทียบการสอนแบบต่าง ๆ เช่น ลลลนา ศิริเจริญ (2517) ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาคุณค่าของชาคกเพื่อใช้ในการสอนวรรณคดีไทย" โดยวิเคราะห์หนังสือวรรณคดีชาคก 3 เล่ม ได้แก่เรื่องสังข์ทอง สมุทรโฆษคำฉันท์ และรายยาวมหาเวสสันดรชาคก เพื่อนำคุณค่าของชาคกมาใช้เป็นแนวในการสอนวรรณคดีไทย ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และอีกภาคหนึ่งเป็นการวิจัยโดยส่งแบบสอบถามไปยังครู 25 คน และนักเรียน 160 คน ที่สอนและเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนรัฐบาลทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณคดีชาคก ในด้านการสอน ผลการวิจัยปรากฏว่าครูและนักเรียนส่วนมากเห็นว่าวรรณคดีชาคกจะมีคุณค่ามากขึ้น ถ้าครูผู้สอนมีกลวิธีในการสอนคือให้นักเรียนอภิปราย และวิจารณ์อย่างกว้างขวาง และในการวิจัยได้พบวิธีสอนที่ครู

เคยใช้ได้ผลดีเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น อภิปราย และวิจารณ์เนื้อเรื่อง
2. ครูเล่าเรื่องย่อให้นักเรียนเข้าใจ
3. ใ้ช้ภาพและอุปกรณ์การสอนอื่น ๆ ประกอบ
4. ให้นักเรียนแสดงละครประกอบหน้าชั้น
5. ชี้ให้นักเรียนเห็นคุณประโยชน์ ข้อคิด และคติธรรม
6. แบ่งงานให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเป็นตอน ๆ
7. อธิบาย และชี้แจงเกี่ยวกับภาษาในวรรณคดีชาดก
8. ให้นักเรียนวาดภาพจากจินตนาการของตนจากเรื่องที่อ่านเป็นตอน ๆ
9. ให้นักเรียนอ่านเนื้อเรื่อง และตอบคำถามท้ายบทเรียน

ยุพดี นาคพิระยุพธ (2522) ได้ศึกษาเรื่อง "การสอนวิชาภาษาไทยด้วยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองนำวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนมาใช้กับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย และเพื่อศึกษาผลของการสอนแบบสืบสวนสอบสวนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เมื่อเปรียบเทียบกับ การสอนแบบบรรยายโดยศึกษากับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมัธยมสาธิตรามคำแหง ปีการศึกษา 2522 จำนวน 60 คน ด้วยการสุ่มคณะเข้ากลุ่มควบคุม 30 คน และกลุ่มทดลอง 30 คน ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มมีพัฒนาการด้านการเรียนสูงขึ้นที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ระดับความมีนัยสำคัญ .01

นอกจากจะใช้วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนแล้ว อาจจะนำสไลด์เทปมาใช้ในการเรียนการสอนได้ ดังเช่น อรไท ผลดี (2522) ได้ศึกษาเรื่อง "การสร้างบทเรียนแบบโปรแกรม สไลด์เทปวิชาภาษาไทย เรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมิงกุธนิง" สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของบทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทปวิชาภาษาไทย เรื่อง "อิเหนาตอนศึกกะหมิงกุธนิง" สำหรับระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้นำบทเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายตามลำดับขั้นการทดลอง คือ

ชั้น 1 คน ชั้นกลุ่มเล็ก 10 คน และชั้นภาคสนาม 100 คน ผลการวิจัยปรากฏว่าบทเรียนแบบโปรแกรมที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 91.10/94.94 และคะแนนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนก้าวหน้าขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

การสอนที่คั้น ครูผู้สอนไม่ควรจะยึดถือเทคนิคการสอนเพียงวิธีเดียว เพราะไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุด ควรจะใช้หลาย ๆ วิธีประกอบกัน โดยมีผู้ทดลองเปรียบเทียบการสอนแบบต่าง ๆ เช่น อุไร วันดี (2518) ได้วิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทยของนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในหอเรียนแบบครูเป็นศูนย์กลางและแบบศูนย์การเรียน" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทยของนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาในหอเรียนแบบครูเป็นศูนย์กลาง และแบบศูนย์การเรียน ผู้วิจัยได้ทดลองสอนวิชาวรรณคดีไทยเรื่อง สามกฐ์ กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับปีที่ 1 ของวิทยาลัยครูเชียงใหม่ โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำนวนกลุ่มละ 30 คน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การเรียนจากหอเรียนแบบศูนย์การเรียนทำให้นักศึกษาค้นคว้าเนื้อหาได้มาก และการเรียนได้ผลดีกว่าการเรียนจากหอเรียนแบบครูเป็นศูนย์กลาง

วิไลวรรณ สันถาวรนิมิต (2521) ได้ศึกษาเรื่อง "การเปรียบเทียบผลการสอนวิชาวรรณคดีไทยเรื่อง "ลิลิตตะเลงพ่าย" โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลางในชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนวิชาวรรณคดีไทยเรื่อง "ลิลิตตะเลงพ่าย" โดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง และศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาที่มีต่อการเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ทดลองสอนวรรณคดีไทยเรื่อง "ลิลิตตะเลงพ่าย" กับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับปีที่ 1 วิทยาลัยครูกาญจนบุรี ซึ่งแบ่งเป็น กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยได้สอนกลุ่มทดลองด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มควบคุมสอนด้วยกระบวนการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง ผลการทดลองปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม นักศึกษามีความเห็นว่า การเรียนด้วยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ทำให้บรรยากาศการเรียนสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย และยังฝึกคุณสมบัติ

ต่าง ๆ หลายประการอีกด้วย เช่น ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

สรุปจากการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่านักเรียนส่วนใหญ่ชอบอ่านวรรณกรรมร้อยกรองไทย และเห็นคุณค่าของวรรณกรรมร้อยกรอง การที่ครูทดลองใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ เช่น วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน วิธีสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมสไลด์เทป ฯลฯ จะเห็นได้ว่าวิธีสอนดังกล่าวส่วนใหญ่จะช่วยให้เด็กเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีผลการเรียนดีกว่าการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง

งานวิจัยในต่างประเทศ

สำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวรรณกรรมร้อยกรองในต่างประเทศ ได้แก่งานวิจัยของ เอสปาย วอลเลซ มิลเลอร์ (Espy Wallace Miller 1959 : 2156) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การอธิบายแบบเรียนเพื่อปรับปรุงการอ่านวรรณคดีในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยนำวรรณคดีที่เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของสหรัฐอเมริกา 6 ชุด มาวิเคราะห์ และอธิบายด้วยวิธีการอธิบายแบบเรียน เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่านับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนให้ความสนใจต่อการอ่านวรรณคดีน้อยเกินไป ส่วนใหญ่ผู้อ่านจะมุ่งศึกษาชีวิตผู้แต่ง ปีกคำศัพท์ ท่องจำข้อความบางตอน และพิจารณาความคิดเห็นด้านการวิจารณ์วรรณคดีเท่านั้น การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงการอ่านวรรณคดีในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้วิธีอธิบายแบบเรียน วิธีนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์คำอย่างละเอียดในคำส่วนประกอบของคำ ความหมาย น้ำหนัก และเสียงของคำ แสดงให้เห็นถึงการเลือกคำอันนำไปสู่ความหมาย และจากความหมายนำไปสู่ความคิดหรือปรัชญาของเรื่อง จากการศึกษาพบว่าวิธีอธิบายแบบเรียนนี้เป็นวิธีหนึ่งที่จะปรับปรุงการอ่านวรรณคดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะจะช่วยให้อ่านวรรณคดีได้อย่างละเอียดและอ่านอย่างวิเคราะห์ เป็นการขจัดข้อบกพร่องของการสอนวรรณคดี ซึ่งมุ่งสอนข้อเท็จจริงจากวรรณคดีมากเกินไป และละเอียดที่จะสอนให้อ่านวรรณคดีเพื่อมุ่งพิจารณาแนวความคิด นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้พบว่าวิธีอธิบายแบบเรียนนี้นำไปสู่เรื่องของจินตนาการ การใช้สัญลักษณ์ น้ำหนักของคำ ภาษาและความงาม รวมทั้งยังช่วยเสริมทศมรรคทางวัฒนธรรมอีกด้วย

สแตนเลย์ เจมส์ จาเคียล (Stanley James Jakiel 1971 : 6279A) ได้ทำการวิเคราะห์หรือกรองที่เป็นที่นิยมในการเรียนสำหรับนักเรียนในระดับ 9 โดยคำนึงถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้สำหรับการศึกษาวรรณคดีในระดับนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวัตถุประสงค์ในการเรียนวรรณคดีในระดับ 9 และเพื่อวิเคราะห์หรือกรองที่เป็นที่นิยมบางเรื่องว่ามีวัตถุประสงค์เหมาะสมหรือไม่ ผลการวิจัยปรากฏว่า วัตถุประสงค์ที่บ่งชี้หรือกรองส่วนใหญ่เน้นมากที่สุด คือ ให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้เรียน และมุ่งให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในตัวเองและโลก ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอนวรรณกรรมหรือกรอง สรุปได้ดังนี้

1. ควรทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. การยกตัวอย่างประกอบบทเรียน ควรมีการเปรียบเทียบให้เห็นจริง
3. ครูควรแนะนำเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำ สำนวนโวหารต่าง ๆ
4. วรรณกรรมร่วมสมัยที่โตแก่เรียน ควรเป็นเรื่องที่ดี
5. ถ้าวรรณกรรมที่ครูต้องการให้นักเรียนเรียนนั้นยาวมาก ครูควรเลือกเฉพาะตอนที่ทำให้เห็นว่าดีที่สุดมาให้นักเรียนเรียน
6. ควรจัดให้มีการอบรมครูให้รู้จักวรรณกรรมใหม่ ๆ อยู่เสมอ

ภาษาที่ใช้ในคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองนั้น กวีจะต้องกลั่นกรองอย่างประณีตบรรจงกว่าธรรมดา การที่ผู้อ่านจะเข้าใจความหมายได้อย่างลึกซึ้ง ย่อมต้องอาศัยการวิเคราะห์ วิจัย ดังนั้นในการสอนครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นโดยเสรี และครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้แนะให้ความคิดเห็นนั้นเป็นไปในทางที่เหมาะสม

โจเซฟ เจ โฟลีย์ (Joseph J. Foley 1971 : 1977A) ได้เปรียบเทียบการทดสอบปากเปล่ากับการเขียนตอบในการทดสอบวิชาวรรณคดี ผู้วิจัยได้แบ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยบอสตัน ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ให้ตอบข้อสอบวรรณคดีโดยเขียนตอบลงบนกระดาษ กลุ่มที่ 2 ให้ตอบข้อสอบวรรณคดีโดยพูดลงในเครื่องบันทึกเสียงของห้องปฏิบัติการทางภาษา เมื่อได้วิเคราะห์คำตอบของนักศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม ทุกด้าน เช่น การใช้คำศัพท์

เนื้อหาสาระ เป็นต้น ปรากฏผลว่า การทอแบบปากเปล่านั้นมีส่วนทำให้ผู้ทอแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับวรรณคดีได้มากกว่าการทอโดยใช้วิธีเขียน

เดล แฟมบราว (Del Fambrough 1972 : 104) ได้ศึกษาการสอนร้อยกรองในศตวรรษที่ 19 ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่าวิธีที่ใช้สอนวรรณคดีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น จะเริ่มสอนเนื้อหาเรียงตามลำดับเหตุการณ์ คือ เริ่มตั้งแต่สมัยโรแมนติค และพบว่าวิธีการที่ได้ผลมากที่สุดในการสอนวรรณกรรมร้อยกรองนั้น ควรใช้การเปรียบเทียบและสรุปบทเรียน และควรให้นักเรียนที่สนใจวิเคราะห์ใคร่ครวญหรือหลาย ๆ คนเป็นพิเศษ สามารถจะเลือกศึกษาค้นคว้าอย่างลึกซึ้ง โดยมีครูช่วยแนะนำ และใช้วิธีการประเมินผลจากการที่นักเรียนวิจารณ์ผลงานของกวีผู้นั้น

การจะเข้าถึงวรรณกรรมร้อยกรองนั้น ต้องอาศัยความคิดเชิงวิจารณ์ ในการสอนครูควรฝึกให้นักเรียนได้รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ร้อยกรองในค่านต่าง ๆ เช่น ส่วนวนภาษา ลักษณะนิสัยตัวละคร เป็นต้น เพราะการวิจารณ์จะช่วยพัฒนาความคิดและการแสดงออกของนักเรียนได้คืออีกวิธีหนึ่ง

แซนดรา แนนซี เฮช (Sandra Nancy Hecht 1978 : 2857A - 2858A) ได้ศึกษาเรื่อง "การสอนร้อยกรองในชั้นเรียนระดับ 7 และ 8" โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพการสอนร้อยกรองในชั้นเรียนระดับ 7 และ 8 ในค่านต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์, อุปกรณ์การสอน การจัดกิจกรรม เป็นต้น ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระดับ 7 และ 8 ในมลรัฐแมสซาชูเซต จำนวน 100 โรงเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ร้อยกรองที่จัดให้นักเรียนเรียนในระดับนี้มีความเหมาะสม กิจกรรมที่ครูจัดมากที่สุดในการเรียนการสอน มี 2 ประการ คือ การแบ่งงานให้นักเรียนทำและการแสดงผลงานตลอดจนการเขียนร้อยกรองของนักเรียน ส่วนกิจกรรมที่จัดน้อยที่สุดคือการท่องจำและการแสดงละคร ครูไม่ค่อยได้ใช้อุปกรณ์การสอนที่แตกต่างกันมากนัก ครูเน้นให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวรรณกรรมร้อยกรอง ในการสอนครูมักจะใช้วิธีตั้งคำถามมากกว่าการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแสดงและการส่งเสริมความคิดริเริ่มของ

นักเรียน ครูส่งเสริมให้นักเรียนแต่งบทร้อยกรองมากขึ้น

สรุปจากการวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าในการสอนวรรณกรรมร้อยกรอง ครูเน้นจุดมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนเกิดความสุขสนานเพลิดเพลิน มีทัศนคติที่ดีต่อบทวรรณกรรมร้อยกรอง และมีความคิดเห็นว่าการสอนวรรณคดีจะให้ได้อลนั้นควรเน้นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักวิพากษ์วิจารณ์และอ่านวรรณกรรมร้อยกรองอย่างวิเคราะห์ เช่น ในค่านิพนธ์ภาษาไทย และแนวความคิด เป็นต้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย